

STORTINGET

Innst. 305 L

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Prop. 76 L (2024–2025)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i statsansatteloven (fortrinnsrett og rett til fast ansettelse)

Til Stortinget

1. Sammendrag

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet legger i Prop. 76 L (2024–2025) frem forslag til endringer i lov 16. juni 2017 nr. 67 om statens ansatte mv. (statsansatteloven). Departementet følger opp endringene som er gjort i arbeidsmiljøloven § 14-3 (Prop. 133 L (2021–2022)), og foreslår at en tilsvarende utvidelse av deltidsansattes fortrinnsrett til utvidet stilling også gjennomføres i statlig sektor.

Departementet foreslår å lovfeste at deltidsansattes fortrinnsrett til utvidet stilling etter statsansatteloven § 13 første ledd også skal omfatte tilfeller der arbeidsgiver vurderer innleie i virksomheten, og ikke bare ved ansettelser. Det foreslås innført en ny bestemmelse i § 13 andre ledd om at også deltidsansatte skal ha fortrinnsrett til ledige ekstravakter og lignende, fremfor at slike vakter tilbys tilkallingsvikarer eller dekkes ved innleie.

I proposisjonen foreslås det endringer i statsansatteloven § 11 fjerde ledd om rett til fast ansettelse etter innleie som har vart i mer enn tre år sammenhengende i virksomheten. Forslaget innebærer at retten for innleide til å velge fast ansettelse i virksomheten klargjøres til å ikke bare omfatte vikartilfeller, men også situasjoner

der arbeidsgiver og tjenestemannsorganisasjoner i virksomheten skriftlig har avtalt tidsbegrenset innleie.

Lovforslaget omfatter også en endring som vil gjøre det mulig å ansette statsansatte på åremål på Jan Mayen, slik det er på Svalbard.

1.1 Høringsinstansenes syn

Et flertall av høringsinstansene som har inngitt høringsvar, støtter forslaget om at deltidsansatte skal få fortrinnsrett til ledig stilling fremfor at arbeidsgiver leier inn eller dekker behovet gjennom ekstravakter.

1.2 Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet har etter en samlet vurdering lagt til grunn at forslagene ikke vil føre til utgiftsøkninger for statlige virksomheter med budsjettmessige konsekvenser. Videre antar departementet at de administrative følgene av forslagene vil bli svært begrensede.

1.3 Kort oversikt over proposisjonens tematiske innhold

Bakgrunnen for lovforslaget (proposisjonens kapittel 2), gjeldende rett (kapittel 3 pkt. 3.1), høringsnotatet og høringsinstansenes syn (pkt. 3.3 og 3.4), departementets vurderinger og forslag (pkt. 3.5), forslag om adgang til å ansette statsansatte på åremål på Jan Mayen (kapittel 4), forslaget om rett til fast ansettelse i statlige virksomheter etter innleie som har vart i mer enn tre år (kapittel 5), økonomiske og administrative konsekvenser (kapittel 6) og merknader til lovforslaget (kapittel 7) er nærmere behandlet og omtalt i proposisjonen.

2. Komiteens behandling

Komiteen har invitert til, men ikke mottatt skriftlige høringsinnspill i saken. Sakens dokumenter er tilgjengelige på stortinget.no.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, lederen Sverre Myrli, Siri Gåsemyr Staalesen og Terje Sørvik, fra Høyre, Mudassar Kapur og Anne Kristine Linnestad, fra Senterpartiet, Maren Grøthe og Kathrine Kleveland, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen og Erlend Wiborg, fra Sosialistisk Venstreparti, Birgit Oline Kjerstad, og fra Rødt, Tobias Drevland Lund, viser til at regjeringen fremmer forslag til enkelte endringer i statsansatte-oven. Regjeringen foreslår å lovfeste at deltidsansattes fortrinnsrett til utvidet stilling også skal gjelde fremfor ny innleie i virksomheten. Det foreslås videre at deltidsansatte gis fortrinnsrett til ekstravakter og lignende i virksomheten. Det foreslås at retten for innleide til å velge fast ansettelse i virksomheten klargjøres til å ikke bare omfatte vikartilfeller, men også situasjoner der arbeidsgiver og tjenestemannsorganisasjoner i virksomheten skriftlig har avtalt tidsbegrenset innleie. Lovforslaget omfatter videre en endring som vil gjøre det mulig å ansette statsansatte på åremål på Jan Mayen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til endringen i statsansatte-oven § 10 som vil gjøre det mulig å ansette statsansatte på åremål på Jan Mayen. Per i dag gjelder ikke statsansatte-oven for statsansatte som ansettes med tjenestested Jan Mayen, noe som skaper utfordringer for bemanningen på øya. Disse medlemmer bemerker at Jan Mayen har en helt spesiell karakter med et isolert og krevende miljø. Forsvarsdepartementet har i høringen selv understreket at det ikke er ønskelig at personell tjenestegjør i et slikt isolert miljø over lengre perioder. Disse medlemmer viser til at det nåværende regelverket fungerer tilfredsstillende for personell som har sin hovedstilling på fastlandet og bare tjenestegjør midlertidig på øya. Utfordringen gjelder spesifikt for personell som utelukkende skal tjenestegjøre på Jan Mayen. Disse medlemmer mener at det for denne gruppen er åremålsansettelser som er den mest hensiktsmessige løsningen. Fast ansettelse er ikke et praktisk alternativ gitt tjenestens spesielle karakter. Disse medlemmer mener derfor at proposisjonens forslag om å åpne for åremålsansettelser representerer en fornuftig tilpassning til de særegne behovene ved tjeneste på Jan Mayen.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Prop. 76 L (2024–2025) er en oppfølging av Prop. 133 L (2021–2022), som Høyre ikke støttet.

Disse medlemmer ser positivt på at en innleid arbeidstaker får rett til fast ansettelse etter tre år, jf. endringsforslaget i statsansatte-oven § 11. Dette er arbeidstakere som har god tilknytning til arbeidsplassen. Disse medlemmer viser for øvrig til merknader i Prop. 131 L (2021–2022), Innst. 108 L (2022–2023).

Disse medlemmer viser til endringsforslaget til statsansatte-oven § 13 og at det i 2017 ble vedtatt en klargjøring av fortrinnsretten i arbeidsmiljøloven, slik at deltidsansatte har fortrinnsrett til en del av en stilling. Dette ble gjort på bakgrunn av Høyesteretts avgjørelse i 2016 som konkluderte med at daværende fortrinnsrettsbestemmelse ikke åpner for at deltidsansatte kan utvide sin stillingsbrøk uten å måtte ta hele den utlyste stillingen. Disse medlemmer mener at den utvidede fortrinnsretten som regjeringen nå foreslår, vil innebære at virksomhetene må legge om rutiner for anskaffelse av midlertidig arbeidskraft, og dette er bemanning som ofte trengs på svært kort varsel, eksempelvis ved sykdom. Disse medlemmer merker seg at flere høringsinstanser er negative til endringen i statsansatte-oven § 13. Disse medlemmer viser spesielt til Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS) sitt høringssvar, der organisasjonen skriver at det ikke er hensiktsmessig med en utvidelse av fortrinnsretten, og peker i denne sammenheng på at departementsfellesskapet står overfor en periode med store endringer som fører til varierende bemanningsbehov også når det gjelder innleie og vikarer. Videre uttaler DSS at det er ønskelig å bevare en fleksibilitet som gir rom for å ikke måtte oppbemanne i forbindelse med omorganiseringer og deretter eventuelt måtte nedbemanne. På denne bakgrunn støtter ikke disse medlemmer den foreslåtte endringen i statsansatte-oven § 13. Disse medlemmer viser for øvrig til merknader og forslag i Innst. 53 L (2022–2023), jf. Prop. 133 L (2021–2022).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet stemte imot endringene i Prop. 133 L (2021–2022), jf. Innst. 53 L (2022–2023) og Lovvedtak 4 (2022–2023).

Disse medlemmer mener at endringene om at deltidsansatte skal ha fortrinnsrett til ledige ekstravakter og lignende, fremfor at slike vakter tilbys tilkallingsvikarer eller dekkes ved innleie, vil føre til en byråkratisk ekstrajobb for arbeidsgiver. Disse medlemmer viser til at det i 2017 ble vedtatt en klargjøring av fortrinnsretten, slik at deltidsansatte har fortrinnsrett til en del av en stilling. Dette ble gjort på bakgrunn av Høyesteretts avgjørelse i 2016 som konkluderte med at daværende fortrinnsrettsbestemmelse ikke åpner for at deltidsansatte kan utvide sin stillingsbrøk uten å måtte ta

hele den utlyste stillingen. Den utvidede fortrinnsretten som regjeringen nå foreslår, vil innebære at virksomhetene må legge om rutiner for anskaffelse av midlertidig arbeidskraft, og dette er bemanning som ofte trengs på svært kort varsel, eksempelvis ved sykdom. Disse medlemmer viser til at det vil dukke opp tilfeller der det ikke vil være mulig på kort tid å skaffe oversikt over hvorvidt det finnes deltidsansatte i virksomheten som ønsker å fylle behovet. Disse medlemmer viser også til at det kan være perioder hvor det skjer mange endringer som fører til varierende bemanningsbehov, også når det gjelder innleie og vikarer (ofte på kort varsel). Disse medlemmer viser til at Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS) problematiserer dette i høringsinnspill til lovproposisjonen:

«Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS) går imot forslaget. DSS mener at det ikke er hensiktsmessig med en utvidelse av fortrinnsretten, og peker i denne sammenheng på at departementsfellesskapet står overfor en periode med mye endringer, som fører til varierende bemanningsbehov, også når det gjelder innleie og vikarer (ofte på kort varsel). Videre uttaler DSS at det er ønskelig å bevare en fleksibilitet som gir rom for å ikke måtte oppbemanne i forbindelse med omorganiseringer og deretter eventuelt måtte nedbemanne. DSS peker på at virksomheten i forbindelse med en rekke større prosjekter og omorganiseringer i tiden fremover vil måtte benytte ekstravakter til å dekke oppdrag på kort varsel. Det vil være tidkrevende og omfattende å ha en hovedregel om fortrinnsrett for deltidsansatte, og avklare om noen ønsker å benytte denne, i hvert enkelt tilfelle.»

Disse medlemmer viser til at Politidirektoratet (POD) og Politiets IT-enhet (PIT) er kritiske i lovproposisjonen vedrørende forslaget om rett til fast ansettelse i statlig virksomhet etter innleie som har vart mer enn tre år sammenhengende. Disse medlemmer viser til deres høringsinnspill, som fremkommer i lovproposisjonen:

«POD har vist til tall per 1. november 2023 som viser at med unntak for POD, PIT og Politiets fellestjenester (PFT), er det lite eller ingen bruk av innleie i politidistriktene og de øvrige enhetene i etaten. PIT skiller seg for øvrig ut med hensyn til omfanget av innleie, ettersom innleien primært gjelder spesialistkompetanse (altså på grunnlag av statsansatteloven § 9 bokstav a og politiets innleieavtale), som trengs for en begrenset tid, men som likevel kan vare utover 3 år.

PIT viser til avtale om utvidet adgang til innleie fra bemanningsforetak inngått mellom Politidirektoratet og organisasjonene, jf. statsansatteloven § 11 annet ledd. PIT er av den oppfatning at arbeid av midlertidig karakter og innleie av spesialistkompetanse fortsatt vil være gjeldende fremover.

Spesialistkompetansen kan være kompetanse PIT har utfordringer med å rekruttere, men ofte er dette spesialistkompetanse som virksomheten kun har behov for i en tidsbegrenset periode. PIT viser til at bruken av innleide i de fleste tilfeller gjelder innleie av spesialistkompetanse som etaten kun har behov for i en kortere

periode, men som likevel kan ha varighet ut over tre år. Dette kan være spesialistkompetanse som det er vanskelig og kostbart å vri, hvis PIT har behov for annen kompetanse på et senere tidspunkt.»

På denne bakgrunn kan ikke disse medlemmer støtte endringene i lovproposisjonen vedrørende deltidsansattes rett til utvidet stilling i en statlig virksomhet – statsansatteloven § 13 og rett til fast ansettelse i statlig virksomhet etter innleie som har vart mer enn tre år sammenhengende – statsansatteloven § 11.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt støtter de foreslåtte endringene i statsansatteloven og mener dette er viktige forbedringer. Disse medlemmer mener at heltid skal være hovedregelen, og at alle som vil, skal få mulighet til å jobbe heltid. Statlig sektor har også behov for styrkede rettigheter for arbeidstakere når det gjelder retten til faste, hele stillinger, som i arbeidslivet ellers. Disse medlemmer mener likevel at endringene kunne gått lenger, og mener at hovedregelen bør, for å hindre omgåelser av retten til fast ansettelse, være at man ansettes i minimum en stillingsprosent som tilsvarer det man har jobbet de siste tolv månedene.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i statsansatteloven (fortrinnsrett og rett til fast ansettelse)

I

I lov 16. juni 2017 nr. 67 om statens ansatte mv. gjøres følgende endringer:

§ 10 fjerde ledd skal lyde:

(4) Kongen kan gi forskrift om åremålsstillinger og adgangen til å benytte åremålsstillinger ved tjeneste på Svalbard og Jan Mayen.

§ 11 fjerde ledd skal lyde:

(4) *Arbeidstakere som har vært sammenhengende innleid i virksomheten i mer enn tre år etter denne paragrafen, har rett til fast ansettelse hos innleieren. Dersom denne retten benyttes, gjelder reglene om oppsigelse av arbeidsforhold.*

§ 13 første til tredje ledd skal lyde:

(1) Deltidsansatte har fortrinnsrett til utvidet stilling fremfor at arbeidsgiver foretar ny ansettelse eller innleie i virksomheten. Fortrinnsretten kan også gjelde en del av en stilling.

(2) Deltidsansatte har fortrinnsrett til ekstravakter og lignende i virksomheten fremfor at arbeidsgiver ansetter eller leier inn arbeidstakere til dette arbeidet. Dette gjelder også for midlertidig ansatte. For virksomheter med flere tjenestesteder gjelder fortrinnsretten det enkelte tjenestestedet. Arbeidsgiveren kan etter drøftinger med de tillitsvalgte avgrense virkeområdet for utøvelse av denne fortrinnsretten til én eller flere enheter med til sammen minst 30 ansatte.

(3) Fortrinnsretten etter første og annet ledd gjelder bare når den ansatte er kvalifisert for stillingen og utøv-

else av fortrinnsretten ikke vil innebære vesentlige ulemper for virksomheten.

§ 13 nåværende tredje til sjette ledd blir fjerde til nytt syvende ledd.

§ 13 sjette ledd skal lyde:

(6) Tvister om fortrinnsrett for deltidsansatte etter første ledd avgjøres av tvisteløsningsnemnda, jf. arbeidsmiljøloven § 17-2.

II

1. Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi overgangsbestemmelser.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 13. mai 2025

Sverre Myrli

leder

Terje Sørvik

ordfører

